

РЕЧ УРЕДНИКА

У *Гласнику Етнографског музеја у Београду*, број 77, објављени су прилози који се баве духовном, материјалном и друштвеном народном културом, али и проблематиком музеолошких истраживања, која све више заокупља пажњу јавности. У том контексту, музеологија као кровна дисциплина дела примењених научних грана у средиште разматрања поставља културу. Култура у свом првобитном значењу (*colere*) до данас је прокрчила многе најзглед непроходне путеве, и у сваком цивилизацијском периоду одгајила је, и још увек гаји, традиционалне моделе, као што наставља да узгаја нове облике људских творевина. Стога, култура јесте стање и процес усмерен ка обради, гајењу, узгајању, неговању, усавршавању. Такво одређење културе подразумева и њена различита значења, која се могу пратити у бројним тематским областима у којима се проблематизује култура становања, понашања, одевања, свакодневице, празничног понашања, обичаја, и слично. Осим тога, култура не може бити јединствена, као што ни народи нису јединствени, јер никада није постојала само једна култура. Збирни термин *култура* заправо је одредница за мноштво култура, које су често постојале у исто време, које су на овај или онај начин повезане, међусобно условљене, или једна од других независне. Таква је судбина и културе изграђене на тлу данашње Србије, која се негује, преноси и изграђује. Из овог сумарног увода у ГЕМ 77 наслућује се и његов садржај, јер се у објављеним радовима, као и до сада, представљају различити аспекти културе с њеним творцима и носиоцима, у пресеку друштвене стварности кроз прошлост и садашњост. О томе говоре радови етнолога, антрополога, културолога, социолога, етномузиколога, архитеката.

У раду Весне Ђукић, „Менаџмент сеоске природне и културне баштине *in situ*: студија села на територији града Панчева“, у представљеним и анализираним резултатима емпиријских истраживања обрађен је актуелан систем заштите и начина коришћења културне и природне баштине. Крајњи исход анализе стања у очувању традиционалне културе показао је отуђеност сеоске културе као наслеђа од њених твораца и носилаца. Своје закључке ауторка је представила кроз студију случаја на примеру четири села општине Панчева. У тексту Весне Марјановић, „Обичаји животног циклуса код Срба у Бачкој“, у синтетизованој форми представља се култура сећања на традиционалне обредне праксе у животној циклусу Срба у Бачкој, и пореди се са доживљеним ритуалима. Ова анализа је показала да су старији модели обредне праксе у сталном процесу трансформација, те да су се у току времена формирали и нови облици ритуала, сходно времену у којем се живи. Доживљени ритуали у прошлости често се разликују од стварних, иако их становништво сматра наставком традиционалног понашања и прежитком из прошлих времена. Драгиша Милосављевић у тексту „Традиција, симбол и декорација у народном градитељству“, бави се одређеним феноменима народног градитељства који

су, како аутор каже, у највећем обиму недовољно истражени или мање познати, а проистекли су из традиционалног модела друштва. Аутор констатује да симболичка функција различитих грађевина, материјала, као и делова објеката који су до данас очувани, заправо стоји у корелацији са етничким заједницама које су их стварале, са њиховом културном прошлостју, поднебљем, али и с многим другим факторима. Душко Кузовић и Живојин Крсмановић такође се баве народним градитељством у тексту „Архитектура сеоске куће ваљевске Колубаре и Подгорине од почетка 19. до половине 20. века“, и указују како поред великог броја типских елемената у народној архитектури карактеристичних за целу Србију, подручје Колубаре и Подгорине има препознатљиве карактеристике. У раду „Магазе и качаре у селима на јужним падинама планине Повлен“, аутор Душко Кузовић, након обављених истраживања у последњој деценији 20. века, представља структуру сеоског домаћинства и бави се изградњом помоћних објеката у оквиру домаћинства – магазина и качарама, њиховом архитектуром и разлозима њиховог постанка. Ирена Филеки, у прилогу „Косовски вез – друштвени значај“, проучава косовски вез како са становишта материјалне културе, тако и као праксу неодојиву од знања и умећа који припадају нематеријалном културном наслеђу. Марина Цветковић, у тексту „Текстилна радиност у околини Беле Паланке“, синтетизовала је своја теренска истраживања традиционалне производње текстила у сеоским насељима на територији Беле Паланке. У раду, како ауторка саопштава, „комплексан процес текстилне радиности која подразумева знања, вештине, умеће, сагледава се кроз технологију текстилних сировина и ткачку радиност“. Марија Шорак, у тексту „Седењка и седењкарске песме у Добричу“, разматра седењку из етномузиколошког угла, и то у контексту обредне праксе предсвадбене комуникације у селу Добрич. Ауторка анализира елементе културног текста *седењке* – темпорални, локативни, персонални и делатни код – а њен фокус је на интерпретацији вербалног и музичког кода. Ради дефинисања функционалности и синергије вербалног и музичког кода у контексту *седењкарске* предбрачне комуникације, дефинише се поетика и жанровска класификација забележених *седењкарских* песама, и анализира се типологија њиховог музичког језика, односно напева. Злата Марјановић, у прилогу „Трагом једног мелодијског обрасца“, разматра средњоевропско порекло мелодије чији су корени у грађанској традиционалној култури 19. века, а која се путем културних прожимања одомаћила и у музичком репертоару јужних Словена. Узимајући у обзир тематски оквир, на крају научних и стручних текстова, али тиме не мање значајна, читаоцима је дата на увид систематизована грађа Данке Вишекруне, у раду „Деца у култури мостарских муслимана“.

У рубрикама Конзервација, Критика, Осврти, Прикази, Хроника и Библиографија, читаоци ГЕМ-а 77 могу да се упознају и с другим музеолошким проблемима и активностима, као и са представљањем књига које су биле у средишту научног и стручног интересовања у протеклом периоду.

Весна Марјановић